

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda belirtilen gerekçeler doğrultusunda, ülkemizde engelli bireylere yönelik sosyal yardım, bakım desteği, istihdam ve bağımsız yaşam politikalarının mevcut durumunun araştırılması, Avrupa ülkelerindeki uygulamalarla karşılaştırılması, yaşanan sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

Yüksel ARSLAN

Ankara Milletvekili

GEREKÇE

Sosyal devlet olmanın en temel ölçütlerinden biri, engelli vatandaşlarına sunduğu imkânlar ve onların insan onuruna yakışır bir yaşam sürmelerini sağlayacak politikaları hayata geçirebilmesidir.

Ülkemizde engelli bireylere yönelik evde bakım yardımı, engelli aylığı ve çeşitli sosyal destekler bulunmasına rağmen, uygulamada birçok sorun yaşandığı yönünde yoğun şikâyetler bulunmaktadır.

Mevcut sistemde bakım desteği büyük ölçüde hane gelirine göre değerlendirilmektedir. Türkiye’de evde bakım yardımı, engelli bireyin bakım ihtiyacından çok, hanenin gelir hesabına bağlanmış durumdadır. 2026 yılı itibarıyla net asgari ücret 28.075,50 TL olup, evde bakım yardımı için kişi başına gelir sınırı bunun üçte ikisi olan yaklaşık 18.717 TL’dir. Yani 4 kişilik bir hanede toplam gelir yaklaşık 74.868 TL’yi, 5 kişilik bir hanede 93.585 TL’yi aştığında, ağır engelli bireyin bakım ihtiyacı devam etmesine rağmen bakım yardımı kesilebilmektedir.

Oysa engellilik, hanenin gelirindeki küçük bir artışla ortadan kalkan bir durum değildir. Bir engelli bireyin ilaca, bakıma, ulaşım, özel eğitime, refakate, yardımcı cihaza ve sürekli desteğe olan ihtiyacı her zaman devam etmektedir.

Bugünkü sistemde devlet, çoğu zaman şu soruyu sormaktadır:

“Bu hanenin geliri sınırı aştı mı?”

Oysa sosyal devletin sorması gereken soru şudur:

“Bu engelli bireyin hayatını insan onuruna yaraşır biçimde sürdürebilmesi için hangi desteğe ihtiyacı var?”

Bugün birçok aile, gelir kriterini az miktarda aştığı gerekçesiyle bakım desteğini kaybetme endişesi yaşamaktadır. Bazı durumlarda ise yıllar önce yapılan ödemeler, farklı değerlendirmeler sonucu faizleriyle birlikte geri istenebilmektedir. Bu durum, zaten ağır bir sorumluluk üstlenen aileler üzerinde ciddi ekonomik ve psikolojik baskı oluşturmaktadır.

Öte yandan saha uygulamalarında yapılan sosyal incelemelere ilişkin eleştiriler de dikkat çekmektedir.

Engelli bireylerin yaşadığı bir diğer önemli sorun ise istihdam alanında ortaya çıkmaktadır. Özellikle otizm spektrum bozukluğu ve Down sendromu bulunan vatandaşlarımızın eğitim hayatından iş hayatına geçiş süreçlerinde ciddi güçlüklerle karşılaştıkları bilinmektedir. Bugün birçok aile, çocuklarının yıllarca eğitim almasına, EKPSS'ye hazırlanmasına ve gerekli puanı elde etmesine rağmen kamu kurumlarında istihdam edilme konusunda büyük sorunlar yaşadığını ifade etmektedir

Mevzuatta tüm engelli bireyler eşit haklara sahip görünse de uygulamada otizmlili ve Down sendromlu bireylerin diğer engel gruplarına göre çok daha dezavantajlı bir konumda bulunduğu yönünde yaygın bir kanaat bulunmaktadır.

Oysa Belçika, Hollanda, Danimarka, İsveç ve Norveç gibi ülkelerde engelli bireyin istihdama hazırlanması devletin temel görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Bu ülkelerde;

- * İş koçluğu desteği sağlanmakta,
- * İşyerleri engelli bireye uygun hale getirilebilmekte,
- * İşverenlere ücret ve sigorta teşvikleri verilmekte,
- * Korumalı işyerleri oluşturulmakta,
- * Kısmi çalışma ve destekli çalışma modelleri uygulanmakta,
- * Çalışan engelli bireyin bakım ve sosyal destekleri tamamen kesilmemektedir.

Türkiye’de ise engelli birey işe girdiğinde birçok sosyal desteğini kaybetme endişesi yaşayabilmektedir.

Avrupa’nın birçok ülkesinde devletin yaklaşımı: “Bu bireyi nasıl çalıştırabiliriz?” sorusuna dayanırken, Türkiye’de uygulamanın çoğu zaman: “Bu bireyin çalışmasına engel bir durum var mı?” anlayışıyla şekillendiği yönünde eleştiriler bulunmaktadır.

Sorun yalnızca sınava girmek değildir. Asıl sorun;

sınav sonrasında uygun kadro bulunup bulunmadığı,

kurumların bu bireyleri istihdam etmeye hazır olup olmadığı,

görev tanımlarının engel durumuna uygun düzenlenip düzenlenmediği,

işe başlayan bireylere gerekli destek mekanizmalarının sağlanıp sağlanmadığıdır.

Bugün Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde birçok otizmli birey kamu kurumlarında, belediyelerde, kütüphanelerde, arşivlerde, veri giriş birimlerinde ve çeşitli hizmet alanlarında görev yapabilmektedir.

Down sendromlu bireyler ise destekli çalışma modelleri sayesinde belediyelerden özel sektöre kadar birçok alanda istihdam edilmektedir.

Buna karşılık Türkiye'de otizmli ve Down sendromlu bireylerin kamu istihdamındaki sayıları, görev dağılımları ve çalışma hayatında kalıcılık oranları konusunda yeterli ve şeffaf veriler bulunmamaktadır.

Bu nedenle;

- * EKPS's'e giren otizmli ve Down sendromlu birey sayısının,
 - * Yerleştirilenlerin sayısının,
 - * Fiilen göreve başlayanların sayısının,
 - * Göreve başlayamayanların gerekçelerinin,
 - * Kamu ve özel sektördeki istihdam oranlarının,
 - * Avrupa ülkelerindeki destekli istihdam modellerinin
- ayrıntılı biçimde araştırılması gerekmektedir.

Çünkü sosyal devletin amacı yalnızca yardım dağıtmak değil; engelli bireyin kendi ayakları üzerinde durabilmesini sağlamaktır.

Bu nedenle ülkemizde uygulanan engelli destek sisteminin bütün yönleriyle incelenmesi, Avrupa ülkelerindeki örneklerle karşılaştırılması, gelir kriteri uygulamalarının etkilerinin değerlendirilmesi, bakım yardımlarının geri alınması uygulamalarının sonuçlarının araştırılması ve engelli bireylerin yaşam kalitesini artıracak yeni politikaların belirlenmesi amacıyla Meclis Araştırması açılması gerekli görülmektedir.

Vatandaşlar, evlerine gelen görevlilerin kimi zaman evde bulunan birkaç eşya, buzdolabındaki gıda ürünleri veya günlük yaşamda kullanılan bazı araç gereçler üzerinden değerlendirme yaptığını ifade etmektedir.

Oysa bir evde bulunan et, meyve veya başka bir gıda ürünü o ailenin ekonomik refah içinde olduğunu göstermeyebilir. Bu ürünler komşular, akrabalar, hayırseverler veya sosyal dayanışma yoluyla temin edilmiş olabilir. Engelli bir bireyin bakım hakkı, buzdolabındaki yiyeceklerle, evdeki birkaç eşyayla, komşudan gelen yardımla ölçülemez.

Engelli bireyin gerçek ihtiyacı; hanenin görüntüsüne değil, **engel durumuna, bakım yüküne, günlük yaşamda ne kadar desteğe ihtiyaç duyduğuna göre belirlenmelidir. Çünkü engellilik, geçici bir yoksulluk durumu değil; çoğu zaman ömür boyu devam eden bir yaşam gerçeğidir.**

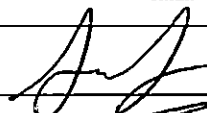
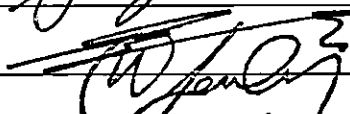
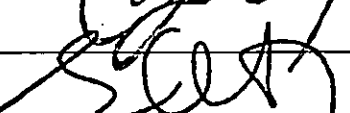
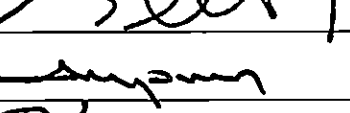
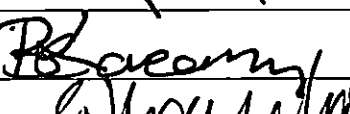
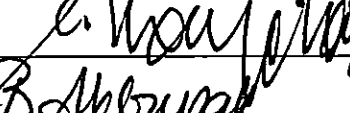
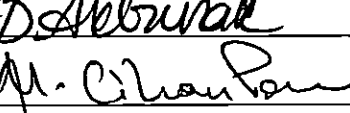
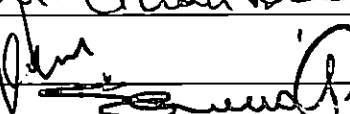
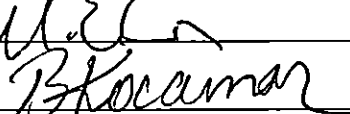
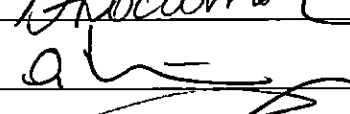
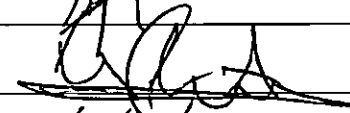
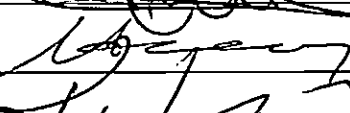
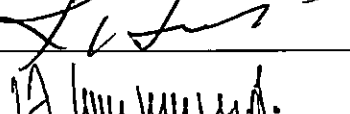
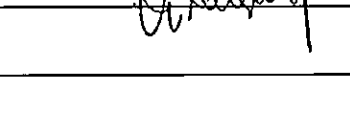
Avrupa ülkelerindeki uygulamalar incelendiğinde, özellikle Norveç, Danimarka, İsveç, Hollanda ve Belçika'da engelli bireylere yönelik politikaların yalnızca gelir desteğinden ibaret olmadığı görülmektedir.

Bu ülkelerde kişisel bakım asistanı desteği, bağımsız yaşam bütçesi, evde bakım hizmetleri, iş koçluğu uygulamaları, ulaşım desteği, konut uyarlamaları ve istihdam teşvikleri birlikte yürütülmektedir.

Belçika'dan örnek verecek olursak; Flandre bölgesinde engelli bireyler için aylık 300 Avro düzeyinde temel bakım bütçesi bulunmakta; daha ağır bakım ihtiyacı olan bireyler için yıllık 10.000 Avro'dan 90.000 Avro'nun üzerine çıkabilen kişisel bütçeler sağlanabilmektedir. **Söz konusu bütçeler, engelli bireyin kişisel bakım, destek, refakat, ev içi yardım ve bağımsız yaşam ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir.**

Bu karşılaştırma, Türkiye'deki sistemin temel eksikliğini ortaya koymaktadır: **Bizde destek, çoğu zaman yoksulluk testiyle sınırlandırılmakta; Avrupa'daki örneklerde ise engelli bireyin yaşam ihtiyacı esas alınmaktadır.**

Bu nedenle evde bakım yardımında gelir kriterinin, geri ödeme ve faiz uygulamalarının, sosyal inceleme yöntemlerinin ve engelli bireyin bağımsız yaşam hakkını güçlendirecek destek modellerinin tüm yönleriyle araştırılması zorunludur.

Milletvekili	Seçim Bölgesi	İmza
A. Şetik Girkın	Hatay	
Y. Selçuk Türkdoğan	Bursa 2	
Hakan Şeref Oğın	Afyonkarahisar	
Enhan Usta	Damsın	
Hüsmen Kırkpınar	İzmir	
Burhanettin Kocaman	Mersin	
Lutfullah Kayık	Yığıl.	
Burak Akburak	İstanbul	
M. Cihan Paçacı	İstanbul	
Yusuf Akbır	Denizli	
Senol Sunat	Manisa	
Metin Erfe	Uşak	
Burhanettin Kocaman	Mersin	
Ayyıldız TÜRKES TAS	Adana	
Selam Paçacı	Tekirdağ	
Selçuk Türkdoğan	Bursa	
Hasan Toktaş	Bursa	
Yusuf AYDIN	Trabzon	
Mehmet Akdeniz	Edirne	
Ridvan Uzun	Ganakkale	
Ahmet Esref Fakıbaşı	Ankara	
Ömer Korkmaz	Aydın	